

O MALTRATO NAS DEMENCIAS

DISTINTAS FORMAS DE MALTRATO NAS DEMENCIAS



POR SOLIDARIDAD
OTROS FINES DE INTERÉS SOCIAL



Existen numerosas definicións do concepto de maltrato; unha delas é tratar con crueldade, dureza e desconsideración a unha persoa. Outra é o comportamento violento que causa dano físico ou moral. O que si está claro é que existen distintos tipos de maltrato (neglixencia, físico, psicolóxico, violación dos dereitos básicos, sexual, financeiro e abandono).

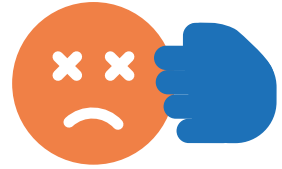
As distintas formas de maltrato

- O maltrato por neglixencia é o fallo dunha persoa responsable do coidado para responder de xeito adecuado ás necesidades que require a persoa con demencia. É a forma máis común de maltrato e pode ser intencionada ou non. As neglixencias máis habituais son a limpeza persoal ou da contorna, a alimentación, a administración e o control da medicación.
- O maltrato físico é calquera acción, non accidental, que provoque ou poida provocar dano físico ou enfermidade.
- O maltrato psicolóxico maniféstase a través do rexeitamento activo, o illamento, os insultos, as ameazas ou as críticas reiteradas.
- A violación dos dereitos fundamentais: a liberdade, a seguridade, a dignidade, a honra, a intimidade...
- O maltrato sexual: acoso que implica tocamento dos xenitais, agresión verbal ou violación.
- O maltrato financeiro: estafa, furto, roubo, uso non-apropiado ou fraudulento de diñeiro ou bens.
- Suxeicións físicas e farmacolóxicas sen control nin protocolos de administración.
- Internamentos involuntarios sen control xudicial.



Os distintos agresores

En relación coa persoa con demencia, o maltrato pode darse dentro da familia, na institución que a atende e na comunidade.



Os agresores das persoas con demencias poden ser familiares coidadores, outros familiares, coidadoras/es profesionais ou asistentes no domicilio, profesionais dos distintos servizos ou centros nos que as atenden.

Neste sentido, o maltrato pódese producir, tanto no propio domicilio como nas institucións (residencias ou vivendas tuteladas) nos que residen, ou en servizos que reciben (centros de día, centros de atención diúrna, atención a domicilio, asistencia persoal etc.).

Indicadores que revelan que existe maltrato

En moitos casos, as persoas con Alzhéimer e outras demencias non poden identificar e/ou denunciar condutas que atentan contra a súa persoa ou patrimonio: ben porque as súas dificultades cognitivas llelo impiden, porque non se atreven a denunciar ou porque non identifican que se trate de condutas lesivas que deben denunciar...

Por iso, é moi importante prestar atención a calquera indicador que poida alertar de que se está producindo calquera tipo de maltrato ou desatención. Deseguido recolleemos os indicadores máis frecuentes en cada caso:

Indicadores de maltrato físico

- Queixa de agresión física.
- Lesións, cortes, feridas, mazaduras, laceracións, hematomas, alopecias, queimaduras.
- Caídas e lesións non explicadas.
- Fracturas múltiples.
- Feridas en zonas ocultas e con distinto grao de evolución.
- Desnutrición, deshidratación, perda de peso.
- Abuso/perda de receitas. Erros na medicación.
- Falta de hixiene persoal e externa.
- Cambios frecuentes de médico, de centro asistencial.

Indicadores de maltrato psicológico

- Cambios nos hábitos alimenticios.
- Problemas para durmir.
- Actitude de temor, confusión, resignación.
- Pasividade, retraemento, illamento.
- Baixa autoestima, depresión.
- Indefensión, desesperanza, ansiedade.
- Contradicións ou relatos imposibles que non obedecen a confusión mental.
- Vacilacións e renuncia a conversar abertamente.
- Evasión de contactos con coidadores e de comunicación verbal.
- Ira ou medo cara aos coidadores.
- Cambios de carácter, axitación perante o responsable do maltrato.
- A persoa con demencia é deixada de lado polos demais.



Indicadores de maltrato sexual

- Queixa de agresión sexual.
- Conduta sexual que non coincide coas relacións habituais e a personalidade anterior da persoa.
- Cambios non explicados na conduta (agresión, retraemento, automutilación...).
- Queixas frecuentes de dores abdominais ou hemorraxias vexinais ou anais inexplicadas.
- Infeccións xenitais recorrentes ou hematomas arredor das mamas ou nas zonas xenitais o paraxenitais.
- Prendas íntimas desgarradas, manchadas ou ensanguentadas.
- Dor, rabuñadas ou lesións na rexión anal, xenital ou abdominal.
- Dificultade ao camiñar ou sentarse debido a lesións na zona xenital.
- Enfermidades de transmisión sexual ou cistite.
- Inexplicables problemas cos catéteres.



Indicadores de maltrato económico

- Manifestación expresa de que manipulan os seus efectos persoais sen a súa autorización.
- Perda de diñeiro, movementos sospeitosos nas contas, retiradas de diñeiro irregulares ou atípicos non xustificadas.
- Cambios de testamento cando se dubida da capacidade para tomar decisións.
- Sinaturas «falsificadas» a «persoas que non saben ou non poden escribir».
- Desaparición de valores, depósitos, documentos ou pezas de valor.
- Atención ao maior non acorde cos seus ingresos ou medios.
- Falta de confort e comodidades cando se dispón de recursos para poder gozar deles.
- Problemas de saúde física e/ou mental sen tratamento (próteses, cadeiras...)

Indicadores de negligencia/abandono

- Queixa de abandono.
- Sucidade, olor a feces ou ouriños.
- Erupcións na pel non tratadas.
- Pediculose.
- Úlceras por presión.
- Malnutrición ou deshidratación.
- Enfermidades non tratadas.
- Mal cumprimento terapéutico.
- Deterioro progresivo da saúde sen causa evidente.
- Medicación excesiva ou insuficiente.
- Condicións de inseguridade/barreiras arquitectónicas.
- Vestido inadecuado.
- Deixar soa a unha persoa nun hospital ou centro sanitario.
- Deixar soa durante moito tempo a unha persoa maior impedida no seu domicilio.



Que tipo de delitos ou faltas se poden cometer contra a persoa ou os bens dunha persoa con Alzhéimer ou outras demencias?

Os delitos ou faltas máis frecuentes adoitan ser:

- Delitos contra a vida: homicidio, asasinato.
- Delitos contra a integridade física: lesións, en calquera das súas formas. Neste caso, o código penal prevé unha maior gravidade das condutas e do seu castigo cando a vítima sexa unha persoa especialmente vulnerable que conviva co autor.
- Delitos contra a liberdade: detención ilegal, secuestro.
- Delitos de ameazas ou coaccións.
- Torturas e outros delitos contra a integridade moral.
- Delitos contra a liberdade e indemnidade sexuais: agresións, abusos, acoso...
- Delitos contra a intimidade e o dereito á propia imaxe.
- Delitos contra a honra.
- Delitos de abandono de familia ou persoas con discapacidade necesitadas de especial protección, por incumprir os deberes legais de asistencia inherentes á tutela ou por non prestar a asistencia necesaria legalmente establecida para o sustento dos seus familiares que estean necesitados.
- Delitos contra o patrimonio:
 - Furto, roubo. No caso do furto, prevese como unha situación agravante o feito de pór a vítima ou a súa familia en grave situación económica ou de realizarse abusando das súas circunstancias persoais ou da situación de desamparo.
 - Administración desleal do patrimonio: «os que, tendo facultades para administrar un patrimonio alleo, emanadas da lei, encomendadas pola autoridade ou asumidas mediante un negocio xurídico, as infrinxan excedéndose no exercicio das mesmas e, dese xeito, causen un prexuízo ao patrimonio administrado».

- Estafa, cando, con ánimo de lucro, se utiliza o engano para producir erro noutro, inducéndoo a realizar un acto de disposición en prexuízo propio ou alleo. Tamén se inclúen condutas como:
 - A manipulación informática ou similar para conseguir unha transferencia non consentida do patrimonio.
 - O deseño, posesión ou facilitación de programas informáticos destinados á comisión das estafas.
 - A utilización de tarxetas de crédito ou débito, cheques, en prexuízo do patrimonio da persoa.



Como actuar fronte ao maltrato ou á comisión de delitos contra as persoas con demencia?

Dunha banda, desde as institucións públicas e entidades que provén calquera servizo para as persoas con demencias (en todos os ámbitos: saúde, servizos sociais etc.) resulta imprescindible dispor de procedementos, protocolos e mecanismos de coordinación para a pronta detección e denuncia de calquera destas situacións.

Así mesmo, é fundamental adaptar os servizos de atención a vítimas e comisaría de policía para facilitar o proceso de denuncia por parte das persoas con demencias e/ou as súas familias.

Por último, a implicación e compromiso da cidadanía resulta fundamental facendo dúas cousas:

- 1) Prestar atención a calquera indicador que poida alertar de que se está producindo calquera tipo de maltrato ou desatención en diferentes casos como: maltrato físico, maltrato psicolóxico, maltrato sexual, maltrato económico, negligencia/abandono.
- 2) Denunciar calquera situación de maltrato da que teña coñecemento ou sospeita.

Neste sentido, cómpre lembrar que:

- Calquera persoa que presencie a comisión dun delito ten a obriga de denuncialo (perante a policía, xulgado ou fiscalía).
- En particular, as persoas que, por razón dos seus cargos, profesións ou oficios, tivesen noticia dalgún delito público, estarán obrigados a denuncialo inmediatamente, de se tratar dun delito flagrante.
- Nos delitos perseguibles a instancias da persoa agraviada tamén poderá denunciar o Ministerio Fiscal, de se tratar dunha persoa necesitada de especial protección ou desvalida, como é o caso das persoas con alzhéimer ou outras demencias.
- Calquera persoa pode denunciar perante a policía, o xulgado ou a fiscalía calquera feito delituoso do que teña sospeita.

Onde dirixirse para denunciar calquera situación de maltrato ou delito contra unha persoa con demencia?

- Se coñece algún caso de maltrato, non dubide en contactar co 112; eles derivarán a súa sospeita aos corpos e forzas de seguridade competentes e investigarán o caso.
- Existen outras opcións para denunciar o maltrato de persoas maiores, como son:
 - O Corpo Nacional de Policía, o Xulgado de Garda ou o Ministerio Fiscal
 - A asociación para a investigación do maltrato ás persoas maiores (EIMA) no teléfono **943 724 311**
 - A asociación de loita contra o maltrato a maiores (ALMAMA) no teléfono **639 667 491**
 - A Confederación Estatal de Maiores Activos (CONFEMAC) no teléfono **900 656 566**
 - Os servizos sociais, o sistema de saúde
 - As Asociacións de Familiares de Persoas con Alzheimer e outras Demencias.

Teléfonos dispoñibles nas CC. AA.:

- ANDALUCÍA: Teléfono de Atención a las a Persoas Maiores, **900 858 381**
- ARAGÓN: Teléfono do Maior, **900 252 626**
- CASTELA E LEÓN: **112**
- CANARIAS: Teléfono de Atención a las Persoas Maiores, **900 707 020**
- GALICIA: **112**
- CATALUÑA: **012**
- COMUNIDADE DE MADRID: **900 101 011**
- ESTREMADURA: **112**
- CANTABRIA: **112**
- CEUTA: **112**
- MELILLA: **112**
- A RIOXA: **016**
- NAVARRA: **112**
- ASTURIAS: **112**
- EUSKADI: **900 840 111**
- BALEARES: **112**
- CASTELA- A MANCHA: **112**
- MURCIA: **112**
- COMUNIDADE VALENCIANA: **112**

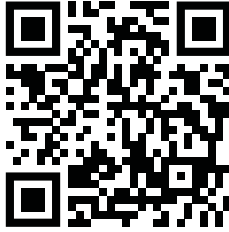


Que medidas de protección fronte ao maltrato se poden activar con carácter urgente após esta denuncia?

A autoridade xudicial poderá establecer con carácter urgente medidas de protección para evitar o maltrato ou delitos contra as persoas con alzhéimer ou outras demencias (á marxe do curso do procedemento xudicial para depurar as correspondentes responsabilidades civís ou penais). Estas poden ser:

- Privar a persoa denunciada do dereito a residir en determinados lugares ou acudir a eles.
- Prohibición de achegarse á vítima ou aos familiares que se determinen.
- Prohibición de comunicarse coa vítima ou cos familiares que se determinen.





Más información:
www.ceafa.es/entornos-amigables

CONTORNAS AMIGABLES
E SOLIDARIAS COAS
D E M E N C I A S



**CONFEDERACIÓN
ESPAÑOLA DE
ALZHEIMER**